

Αρχική σελίδα>Νομοθεσία και νομολογία>Εθνική νομοθεσία Εθνική νομοθεσία

Βέλγιο

Στη σελίδα αυτή γίνεται ανασκόπηση των διαφόρων πηγών δικαίου στο Βέλγιο.

1. Ποιές είναι οι νομικές πράξεις ή οι «πηγές του δικαίου» που εκφράζουν κανόνες δικαίου;

Το δίκαιο είναι ένα σύνολο γραπτών και άγραφων δεσμευτικών νομικών κανόνων που διέπουν τις κοινωνικές σχέσεις των πολιτών με τις αρχές και των πολιτών μεταξύ τους και οργανώνουν τη δημόσια διοίκηση.

Γίνεται διάκριση μεταξύ **τυπικών και ουσιαστικών πηγών** του δικαίου. Αντίθετα με τις τυπικές πηγές, οι ουσιαστικές πηγές δεν περιλαμβάνουν πραγματικούς κανόνες δικαίου. Πρόκειται μεταξύ άλλων για την καλή πίστη, την επιείκεια και τη χρηστή συμπεριφορά (*conduite raisonnable*).

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες τυπικών πηγών. Τρεις κατηγορίες έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα: ο **νόμος**, το **εθιμικό δίκαιο** και οι **γενικές αρχές του δικαίου**. Οι δύο άλλες κατηγορίες δεν είναι δεσμευτικές, αλλά απλώς «πειστικές»: η **νομολογία** και η **θεωρία**.

Η νομοθεσία θα εξεταστεί λεπτομερώς στα σημεία 3 και 5 παρακάτω. Περιλαμβάνει, εξ ορισμού, τους γραπτούς κανόνες που θεσπίζονται από μια αρχή. Το εθιμικό δίκαιο είναι, εξ ορισμού, σιωπηρό και διέπει τα ήθη και τα έθιμα των πολιτών γενικότερα, και επαγγελματικών κατηγοριών ειδικότερα. Οι γενικές αρχές του δικαίου εκφράζουν τις ανώτερες αξίες που μια συγκεκριμένη κοινωνία επιθυμεί να τηρεί, όπως η αρχή της ισότητας όλων των πολιτών, η αναλογικότητα των κανόνων και των μέτρων που θεσπίζονται και η αρχή σύμφωνα με την οποία οι αρχές πρέπει να ενεργούν σεβόμενες τον νόμο. Πολλές από αυτές τις αρχές έχουν καθιερωθεί με τα λεγόμενα νομικά αποφθέγματα, όπως η αρχή «*non bis in idem*» στο ποινικό δίκαιο ή η αρχή του «*lex posterior derogat legi priori*».

Η νομολογία και η θεωρία αποτελούν «πειστικές» πηγές του δικαίου. Η νομολογία είναι το σύνολο των αποφάσεων που εκδίδουν τα δικαστήρια. Μια απόφαση είναι εκτελεστή μόνο έναντι των διαδίκων της υπόθεσης. Στο Βέλγιο, δεν υπάρχει το σύστημα του δικαστικού προηγούμενου. Οι μόνες δικαστικές αποφάσεις που είναι εκτελεστές έναντι πάντων είναι οι αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου (*Cour constitutionnelle*). Τα άλλα ανώτατα δικαστήρια είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας (*Conseil d'État*) (ανώτατο διοικητικό δικαστήριο) και το Ακυρωτικό Δικαστήριο (*Cour de Cassation*) (ανώτατο δικαστήριο σε υποθέσεις κοινού δικαίου).

Άλλη πηγή που δεν πρέπει να παραβλεφθεί είναι το **διεθνές δίκαιο**, το οποίο αποτελείται, μεταξύ άλλων, από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τους κανονισμούς και τις οδηγίες της Ένωσης και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Επίσης, υπάρχουν πολλές συμβάσεις που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο της λειτουργίας διεθνών οργανισμών, όπως τα Ηνωμένα Έθνη ή το Συμβούλιο της Ευρώπης (πολυμερείς συμβάσεις), ή μεταξύ του Βελγίου και άλλου κράτους (διμερείς συμβάσεις). Αυτή η πηγή δικαίου απέκτησε τις τελευταίες δεκαετίες μεγάλη σημασία, η οποία συνεχίζει να αυξάνεται. Πολλές διατάξεις που περιλαμβάνονται σε αυτές τις πράξεις επηρεάζουν άμεσα την καθημερινή μας ζωή.

Οι **δικτυακοί τόποι *Législation belge*** (στα γαλλικά) ή ***Belgische Wetgeving*** (στα ολλανδικά) επιτρέπουν την πρόσβαση σε τράπεζα δεδομένων **κωδικοποιημένης βελγικής νομοθεσίας**. Μπορείτε να πραγματοποιήσετε αναζήτηση μέσω της μηχανής αναζήτησης και ευρετηριασμού όλων των ισχυόντων κανονιστικών κειμένων που έχουν δημοσιευθεί στη Βελγική Εφημερίδα της Κυβέρνησης (*Moniteur belge*) **από το 1830**. Εντούτοις, τα διοικητικά και φορολογικά κανονιστικά κείμενα που έχουν δημοσιευθεί **πριν από το 1994** δεν έχουν εισαχθεί ακόμα στο σύνολό τους.

2. Ποιο είναι το νομικό καθεστώς των γενικών αρχών του δικαίου, του εθιμικού δικαίου και της νομολογίας;

Βλέπε την [ερώτηση 1](#).

3. Ποια είναι η ιεραρχία μεταξύ αυτών των διαφόρων νομικών πράξεων;

Τα πρόσωπα που κατοικούν στο Βέλγιο πρέπει να υπακούουν σε διάφορες κατηγορίες νομικών κανόνων: τους κανόνες που εκδίδονται από τις ομοσπονδιακές αρχές του Βελγίου αλλά και αυτούς που προέρχονται από κατώτερες οντότητες, όπως οι επαρχίες και οι δήμοι (1). Εξάλλου, το Βέλγιο συμμετέχει σε πολλούς διεθνείς και υπερεθνικούς οργανισμούς, όπως τα Ηνωμένα Έθνη, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο της Ευρώπης και το NATO. Οι κανόνες των οργανισμών αυτών εφαρμόζονται επίσης στις αρχές και τον πληθυσμό του Βελγίου.

Το γεγονός ότι όλες οι νομοθετικές αρχές δεν διαθέτουν ένα αυστηρά περιορισμένο τομέα δικαιοδοσίας και ότι όλες οι κατηγορίες των νόμων δεν απολαμβάνουν το ίδιο καθεστώς μπορεί να δημιουργήσει κίνδυνο σύγκρουσης νόμων. Για τον λόγο αυτό προβλέπεται μια ιεραρχία των κανόνων, της οποίας η βασική αρχή ορίζει ότι οι κατώτεροι κανόνες δεν μπορούν ποτέ να συγκρούονται με ανώτερους κανόνες.

Όσον αφορά το εσωτερικό βελγικό δίκαιο, το **Σύνταγμα** αποτελεί τον υπέρτατο κανόνα. Το Σύνταγμα διέπει τη διάκριση των εξουσιών και τον τρόπο άσκησής τους. Επιπλέον, το Σύνταγμα κατοχυρώνει τις θεμελιώδεις αξίες της κοινωνίας μας και τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Σε απόφαση που εκδόθηκε στις 27 Μαΐου 1971, το Ακυρωτικό Δικαστήριο (*Cour de cassation*) βεβαίωσε την υπεροχή όλων των διεθνών και υπερεθνικών κανόνων δικαίου έναντι των κανόνων εσωτερικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του Συντάγματος. Επομένως, σε περίπτωση σύγκρουσης κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συντάγματος υπερισχύει ο ενωσιακός κανονισμός.

Κάτω από το Σύνταγμα, κατατάσσονται στη συνέχεια:

οι ειδικοί νόμοι (*lois spéciales*) (νόμοι που εκδίδονται με ειδική πλειοψηφία και ρυθμίζουν την κατανομή αρμοδιοτήτων και τους κυριότερους κανόνες λειτουργίας των δημοσίων οργάνων), στη συνέχεια

οι νόμοι (*lois*), πράξεις νομοθετικού περιεχομένου (*décrets*) και διατάγματα (*ordonnances*), στη συνέχεια

τα βασιλικά διατάγματα (*arrêts royaux*) και κυβερνητικά διατάγματα (*arrêts de gouvernement*) για την εφαρμογή των νόμων ή των πράξεων νομοθετικού περιεχομένου, και τέλος,

τα υπουργικά διατάγματα (*arrêts ministériels*).

4. Με ποιους όρους τίθενται σε ισχύ στην εθνική επικράτεια οι κανόνες που περιέχονται στις υπερεθνικές πράξεις;

Οι κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζονται άμεσα. Το βελγικό νομοθετικό σώμα δεν εμπλέκεται άμεσα στην εφαρμογή τους. Ωστόσο, η σχετική του παρέμβαση είναι αναγκαία για την έγκριση και επικύρωση των διεθνών συνθηκών. Σε ορισμένους τομείς, όλα τα βελγικά νομοθετικά όργανα πρέπει να τις εγκρίνουν και να τις επικυρώσουν, γεγονός που μπορεί να σημαίνει χρονοβόρες και πολύπλοκες διαδικασίες. Οι νομοθετικές οντότητες της χώρας συμμετέχουν επίσης στην εφαρμογή των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι απαιτείται πάντα η μεταφορά των οδηγιών στο εσωτερικό νομικό πλαίσιο

5. Ποιες είναι οι διάφορες αρχές που είναι αρμόδιες να θεσπίζουν κανόνες δικαίου;

Το ομοσπονδιακό κράτος του Βελγίου αποτελείται από **τρεις ξεχωριστές συνταγματικά προβλεπόμενες εξουσίες**: τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική εξουσία. Η νομοθετική εξουσία καταρτίζει τους νόμους, η εκτελεστική εξουσία τους εφαρμόζει και η δικαστική εξουσία επιλύει τις διαφορές που απορρέουν από την εφαρμογή των νόμων.

Η ομοσπονδιακή νομοθετική εξουσία

Μια ομοσπονδιακή νομοθετική πρωτοβουλία μπορεί να προέρχεται από ένα ή περισσότερα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων, από ένα ή περισσότερα μέλη της Γερουσίας ή από τον Βασιλέα (στην πράξη από τους υπουργούς ή τους υφυπουργούς του). Αυτές οι τρεις οντότητες αποτελούν τους τρεις κλάδους της νομοθετικής εξουσίας στο Βέλγιο.

Οι νόμοι καταρτίζονται είτε βάσει προτάσεων νόμου (*propositions de loi*), που προέρχονται από μέλος της Γερουσίας ή της Βουλής των Αντιπροσώπων είτε βάσει σχεδίων νόμου (*projets de loi*), που προέρχονται από τον Βασιλέα (ο οποίος αναθέτει στους αρμόδιους υπουργούς να καταθέσουν σχέδια νόμου). Τα σχέδια και οι προτάσεις έχουν την ίδια βαρύτητα.

Οι κανόνες εφαρμογής του ομοσπονδιακού δικαίου εκπονούνται από την εκτελεστική εξουσία, υπό την αιγίδα του Βασιλέα. Οι αρμοδιότητες μπορούν να μεταβιβασθούν σε ένα υπουργό, εξ ου και η διάκριση μεταξύ βασιλικών και υπουργικών διαταγμάτων.

Κοινότητες, περιφέρειες, επαρχίες και δήμοι

Το Βέλγιο είναι **ομοσπονδιακό κράτος** που αποτελείται από κοινότητες και περιφέρειες. Οι κοινότητες και οι περιφέρειες θεσπίζουν δικαίωμα εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που τους αναθέτουν το Σύνταγμα και ορισμένοι ειδικοί νόμοι.

Οι αρμοδιότητες των κοινοτήτων αφορούν κυρίως τον πολιτισμό και την εκπαίδευση, ενώ οι αρμοδιότητες των περιφερειών την οικονομική πολιτική και την προστασία του περιβάλλοντος. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, κάθε κοινότητα και κάθε περιφέρεια διαθέτει κοινοβούλιο. Έτσι, **οι κοινότητες και οι περιφέρειες μπορούν να εκδίδουν νόμους**, οι οποίοι αποκαλούνται **πράξεις νομοθετικού περιεχομένου** (*décrets*) (ή διατάγματα – *ordonnances*, στη μητροπολιτική περιφέρεια των Βρυξελλών). Οι κυβερνήσεις τους συμμετέχουν, στο πλευρό των κοινοβουλίων, στη νομοθετική εξουσία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιφέρειας ή κοινότητας (νομοθετική πρωτοβουλία). Οι κυβερνήσεις τους πρέπει επίσης να φροντίζουν για την εκτέλεση των διαταγμάτων ή των πράξεων νομοθετικού περιεχομένου.

Η βελγική επικράτεια υποδιαιρείται επίσης σε **επαρχίες** και σε **δήμους**. Τα συμβούλιά τους εκδίδουν επίσης, στο αντίστοιχο επίπεδο, **κανονισμούς** και **διατάγματα** για τους τομείς αρμοδιότητάς τους, όπως η δημόσια υγεία, η αποκομιδή των απορριμμάτων, ο πολιτισμός, η επαρχιακή και δημοτική εκπαίδευση. Το εκτελεστικό συμβούλιο μιας επαρχίας και το δημοτικό συμβούλιο ενός δήμου εκτελούν αυτούς τους κανονισμούς (όπως επίσης, εντός των ορίων αρμοδιότητάς τους, τους υπέρτερης ισχύος νομοθετικούς κανόνες, όπως οι νόμοι, οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, τα διατάγματα των περιφερειών και τα διατάγματα της κεντρικής διοίκησης).

Συνεπώς, στα επίπεδα αυτά συμμετέχουν δύο από τις τρεις εξουσίες: η νομοθετική, που ασκείται από τα κοινοβούλια των κοινοτήτων και των περιφερειών, το επαρχιακό συμβούλιο και το κοινοτικό συμβούλιο, και η εκτελεστική, που ασκείται από τις κυβερνήσεις των κοινοτήτων και των περιφερειών, το εκτελεστικό συμβούλιο των επαρχιών και το δημοτικό συμβούλιο. Η δικαστική εξουσία δεν συμμετέχει στην υποδιαίρεση αυτή. Η οργάνωση των δικαστηρίων είναι αποκλειστικά ομοσπονδιακή αρμοδιότητα.

6. Ποια είναι η διαδικασία θέσπισης αυτών των κανόνων δικαίου;

Βλέπε την [ερώτηση 5](#).

Στο ομοσπονδιακό επίπεδο, **τα σχέδια ή οι προτάσεις νόμου**, αφού εξεταστούν ενδεχομένως από το Συμβούλιο της Επικρατείας, **ψηφίζονται** από τη Βουλή και, ενδεχομένως, από τη Γερουσία. Στη συνέχεια διαβιβάζονται στο **Βασιλέα**, ο οποίος **τα κυρώνει και τα εκδίδει**, αφού **προσυπογραφήσει** από τους αρμόδιους υπουργούς.

7. Με ποιους όρους τίθενται σε ισχύ οι εθνικοί κανόνες;

Οι ομοσπονδιακές νομικές πράξεις αποκτούν υπόσταση μόλις θεσπιστούν και εκδοθούν από τον Βασιλέα. Κατ' αρχήν, αρχίζουν να ισχύουν δέκα ημέρες μετά τη δημοσίευσή τους στη Βελγική Εφημερίδα της Κυβέρνησης (*Moniteur belge*), εκτός αν άλλως ορίζεται (2).

Οι νομοθετικοί κανόνες των ομόσπονδων οντοτήτων –οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου και τα διατάγματα – θεσπίζονται και δημοσιεύονται από την κυβέρνηση της οικείας ομόσπονδης οντότητας. Αρχίζουν να ισχύουν δέκα ημέρες μετά τη δημοσίευσή τους στη Βελγική Εφημερίδα της Κυβέρνησης (*Moniteur belge*), εκτός αν άλλως ορίζεται.

8. Ποια είναι τα μέσα για την επίλυση των ενδεχόμενων συγκρούσεων μεταξύ διαφόρων κανόνων δικαίου στο κράτος μέλος;

Σε περίπτωση σύγκρουσης νομοθετικών κανόνων που έχουν θεσπιστεί δεόντως, προβλέπονται διάφορα μέσα για την επίλυση της σύγκρουσης αυτής. Η ιεραρχία των κανόνων επιτρέπει την αποφυγή των περισσότερων συγκρούσεων, αλλά όταν αυτό δεν συμβαίνει, γίνεται χρήση αυτών των μέσων επίλυσης. Το άρθρο 142 του Συντάγματος αναθέτει στο Συνταγματικό Δικαστήριο την αποκλειστική δικαιοδοσία επανεξέτασης των νομοθετικών πράξεων για να επαληθευτεί η τήρηση των κανόνων που διέπουν τις αρμοδιότητες του κράτους, των κοινοτήτων και των περιφερειών. Οι κανόνες αυτοί περιλαμβάνονται στο Σύνταγμα και στον νόμο για τη θεσμική μεταρρύθμιση του ομοσπονδιακού κράτους του Βελγίου.

Επίσης, το Συνταγματικό Δικαστήριο είναι εξουσιοδοτημένο να εκδικάζει υποθέσεις όπου εικάζεται ότι μια νομοθετική πράξη παραβιάζει τις θεμελιώδεις ελευθερίες και δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον τίτλο II (άρθρα 8-32) του Συντάγματος. Πρόκειται ιδίως για τις αρχές της ισότητας (άρθρο 10) και της απαγόρευσης διακρίσεων (άρθρο 11). Επίσης, το Συνταγματικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο για την επανεξέταση των νομοθετικών πράξεων έναντι του άρθρου 170 (αρχή της νομιμότητας του φορολογικού δικαίου), του άρθρου 172 (ισότητα του φορολογικού δικαίου) και του άρθρου 191 (προστασία των αλλοδαπών υπηκόων) του Συντάγματος.

Βλέπε επίσης την **Ομοσπονδιακή δημόσια υπηρεσία δικαιοσύνης** και τον ειδικό νόμο της 6ης Ιανουαρίου 1989 για το Συνταγματικό Δικαστήριο στη στήλη «*Lé gislation consolidée*».

Το Συμβούλιο της Επικρατείας (3), το οποίο ενεργεί βάσει του άρθρου 160 του Συντάγματος, επιλύει όλες τις συγκρούσεις μεταξύ των κανόνων εφαρμογής (μεμονωμένες πράξεις και κανονισμοί) και των νομοθετικών κανόνων. Επίσης, υπάρχει μια κοινοβουλευτική επιτροπή συνδιαλλαγής που είναι επιφορτισμένη με την επίλυση σύγκρουσης συμφερόντων.

(1) Πρβλ. **Ομοσπονδιακή δημόσια υπηρεσία δικαιοσύνης** (<https://justitie.belgium.be>), στήλη «*Législation consolidée*», το Σύνταγμα του 1994 και τον ειδικό νόμο για τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις της 8ης Αυγούστου 1980, καθώς και τον **Δικταστικό τόπο της Ομοσπονδιακής Πύλης**, υπό τη στήλη «La Belgique»

Η φλαμανδική κοινότητα και το φλαμανδικό συμβούλιο (που καλείται επίσης φλαμανδικό κοινοβούλιο)

Η γαλλική κοινότητα και το συμβούλιο της γαλλικής κοινότητας

Η γερμανόφωνη κοινότητα και το συμβούλιο της γερμανόφωνης κοινότητας

Η περιφέρεια της Φλάνδρας, της οποίας το κοινοβούλιο ταυτίζεται με αυτό της φλαμανδικής κοινότητας, δηλαδή το φλαμανδικό συμβούλιο.

Η περιφέρεια της Βαλονίας και το κοινοβούλιο της Βαλονίας

Η μητροπολιτική περιφέρεια των Βρυξελλών (*Région de Bruxelles-capitale*) και το συμβούλιο της μητροπολιτικής περιφέρειας των Βρυξελλών (το οποίο διαιρείται όσον αφορά ορισμένες αρμοδιότητες μεταξύ της φλαμανδικής και γαλλικής επιτροπής κοινοτικών υποθέσεων)

Οι κοινότητες είναι αρμόδιες για:

1° τα πολιτιστικά θέματα

2° την εκπαίδευση, εκτός [...]

3° τη συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων και τη διεθνή συνεργασία, ιδίως τις αρμοδιότητες για τη σύναψη συνθηκών στους τομείς που αναγράφονται στα σημεία 1 και 2.

Τα συμβούλια της φλαμανδικής και γαλλικής κοινότητας ψηφίζουν πράξεις νομοθετικού περιεχομένου που εφαρμόζονται στο έδαφός τους σε θέματα που αφορούν τα πρόσωπα και σε θέματα που αφορούν τη συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων και τη διεθνή συνεργασία στα προαναφερόμενα θέματα, και είναι αρμόδια για τη σύναψη συνθηκών. Το Συμβούλιο της γερμανόφωνης κοινότητας διαθέτει παρόμοιες αρμοδιότητες.

Τα περιφερειακά κοινοβούλια διαθέτουν αρμοδιότητες ιδίως στον τομέα της χωροταξίας, της διαχείρισης των μνημείων και της υπαίθρου, της οικονομίας, της γεωργίας, κ.λπ.

(2) Πρβλ. **Ομοσπονδιακή δημόσια υπηρεσία δικαιοσύνης**, στήλη «*Législation consolidée*», τον νόμο της 3ης Μαΐου 1961 για τη χρήση των γλωσσών στη νομοθεσία, τη σύνταξη, τη δημοσίευση και την έναρξη ισχύος των νόμων και των κανονισμών.

(3) Πρβλ. **Ομοσπονδιακή δημόσια υπηρεσία δικαιοσύνης**, στήλη «*Législation consolidée*», ενοποιημένοι νόμοι της 12ης Ιανουαρίου 1973 για το Συμβούλιο της Επικρατείας.

« Έννομη τάξη - Γενικές πληροφορίες | Βέλγιο - Γενικές πληροφορίες

Τελευταία επικαιροποίηση: 06/08/2019

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται το εκάστοτε κράτος μέλος. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη όσον αφορά τις πληροφορίες ή τα στοιχεία που περιλαμβάνονται ή για τα οποία γίνεται λόγος στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.